



### Terugblik Hertog Janlezing 2022

Op 20 april 2022 kon, na twee jaar uitstel, wederom de Hertog Janlezing worden gehouden. Op een mooie woensdagavond kwamen zo'n vijftigtal Vrienden bij elkaar in de voormalige Merksplas-kolonie nabij Hoogstraten in België. Deze landloperskolonie werd in 1824 opgericht met steun van koning Willem I van Oranje om landlopers te werk te stellen in verschillende ambachten en in een bloeiende boerderij.



*Foto: hoofdgebouw van de Merksplas-kolonie*

Koning Willem I zou die avond een voorname rol spelen bij de lezing die Barones Els Witte, emeritus-hoogleraar politieke geschiedenis aan de Vrije Universiteit Brussel (VUB) verzorgde. Haar aandacht gaat onder andere uit naar de Belgisch revolutie van 1830 waarmee een einde kwam aan het Verenigd Koninkrijk der Nederlanden dat slechts standhield tussen 1815 en 1830. Een van de resultaten is het van haar hand verschenen baanbrekende boek 'Het verloren Koninkrijk, het harde verzet van de Belgische orangisten tegen de revolutie 1828-1850' waarover zij de Hertog Janlezing uitsprak.

Na de val van Napoleon in 1815 was het Verenigde Koninkrijk der Nederlanden ontstaan waarvan de leiding aan koning Willem I van Oranje werd toevertrouwd. Willem I stimuleerde de economie zeker ook in de Zuidelijke Nederlanden, maar was politiek conservatief. Zo riep zijn wil om Nederlands als overheidstaal te gaan gebruiken weerstand op. De katholieke meerderheid eiste meer vrijheid van godsdienst en onderwijs en bepaalde groepen liberalen maakten bezwaar tegen zijn autoritaire regeerstijl.

Dit leidde bij delen van de burgerij tot hevige protesten en tot gewelddadige rellen op 25 augustus 1830 na de opvoering van de opera "De Stomme van Portici" in Brussel. De voortgaande onrust werd gevolgd door de installatie van een Voorlopig bewind in de Zuidelijke Nederlanden. Dit bewind riep op 4 oktober 1830 de onafhankelijkheid van de zuidelijke Nederlanden uit.

De Oranjes werden door het nieuwe bewind afgezworen, waarna prins Leopold van Saksen Coburg door het Nationaal Congres tot koning Leopold I werd gekozen. Dit alles met

goedkeuring van de grootmachten Frankrijk en Engeland. Met militaire steun van Frankrijk kon het Belgische leger zich tijdens de Tiendaagse Veldtocht in augustus 1831 weren tegen het Nederlandse leger. In 1839 verkreeg België uiteindelijk, na lange tegenwerking ook van koning Willem I de volledige soevereiniteit.

In haar boek en lezing stelt mevrouw Witte echter de verliezers van de Belgische Opstand, de Belgische Orangisten centraal. Zij wilden bij het Verenigd Koninkrijk onder Willem I blijven. Deze verliezers vormen een vergeten groep terwijl zij zeker in het begin omvangrijke in aantal waren.

Wie waren zij? Onder Willem I was er een groep industriëlen opgekomen die profiteerde van de economische groei. De industrie was door de koning gestimuleerd tot ontwikkeling gekomen.

Ze konden bijvoorbeeld profiteren van de ruime markt die de koloniën van Nederland boden. John Cockerill, de Brits-Waalse staalfabrikant, was zo'n fervente orangist die van Luik een Oranje-bolwerk maakte. De industriëlen kozen, toen bleek dat het orangisme een verloren zaak was, na verloop van tijd eieren voor hun geld en sloten zich aan bij de Belgische liberalen. Orangisten kwamen vaak uit de aristocratische bestuurselite van ministers, ambtenaren, militairen en magistraten. Zij hadden immers een eed van trouw gezworen aan koning Willem I en wilden deze eed niet breken. Ook onder Franstaligen en katholieken uit deze groep was hun aanhang groot.

Door het nieuwe regime werden zij na 1830 echter steeds harder onderdrukt. Sommigen gaven hun verzet op, anderen vertrokken uit België of trokken zich in stilte terug uit het openbare leven. Pas in 1839, na het ondertekenen van een verdrag tussen België

en Nederland, was deze groep ontslagen van hun eed van trouw aan koning Willem I en konden zij integreren in de nieuwe staat. De groep nam daarna snel in omvang af.

De definitieve genadeklap voor het politieke orangisme kwam na de toenadering tussen de Nederlandse koning Willem II en Leopold I in 1848 vanwege hun beider angst dat de Februarirevolutie in Frankrijk over zou slaan naar België en Nederland.

Wat daarna overbleef maar langzaam uitdoofde, was een door sommigen lang volgehouden



cultureel orangisme. In huiselijke kring werd dan nog de afhankelijkheid aan de verdreven Oranjedynastie beleden. Zij hielden nog lang vast aan een weemoedige cultus van het verloren koninkrijk en vooral van de patriarchale Oranjevorst.

Mevrouw Witte vertelt over het lot van de orangisten met mededogen. Ze verhaalt over de enorme teleurstellingen, familievetes, angsten, maar ook vervolgingen, en schaamte van deze eerder vrij grote groep Belgen, die 'verliezers' van de geschiedenis werden en moesten leren leven met hun 'verloren Koninkrijk'.

Na afloop van de lezing ontving mevrouw Witte een welgemeend applaus en beantwoorde zij de talrijke vragen uit het publiek met genoegen. Een vraagsteller was verrast om voor het eerst kennis te hebben genomen van deze voor velen tot dan toe onbekende geschiedenis van de bijna vergeten Belgische Orangisten. In ieder geval een goed reden om het boek nu zelf te gaan lezen.

*Met dank aan Joost van Hövell voor bovenstaand verslag.*

## **Vrienden- en Vrijwilligersdag 2022**

Op zaterdag 1 oktober a.s. vindt weer de jaarlijkse Vrienden- en Vrijwilligersdag plaats. We zijn dan te gast op Landgoed Mattemburgh nabij Bergen op Zoom, eigendom van Stichting het Brabants Landschap.



Het landhuis is omstreeks 1850 als zomerhuis gebouwd voor de familie Cuypers. Het landgoed is met name bekend vanwege de fraaie stijltuinen en het bijzondere Fürst Pückler van Muskau-bed, een mozaïekperk in de vorm van een achtkantige tulband, inmiddels de laatste van deze soort in Nederland. Het landgoed omvat zowel een Engelse landschapstuin als een formele Franse stijltuin, met heel veel Citrusbomen en andere kuisplanten. Deze kuisplanten

overwinterden in de Orangerie. Nu is in deze Orangerie een restaurant gevestigd, waar gekookt wordt met de groenten en kruiden uit de achterliggende ommuurde tuin. Voor de kuipplanten is in 2018 een nieuwe Wintertuin gebouwd. Maar nu de kuipplanten tot 15 oktober nog buiten staan, kunnen wij vanaf 13.30 uur in deze ruimte worden ontvangen. Na de ontvangst met een kopje koffie worden we verhaald over de geschiedenis van het landgoed en haar bewoners, en vertelt tuinbaas Klaas Koopmans ons alles over de bijzondere tuinen. Uiteraard gaan we daarna de tuinen en het landhuis, maar ook het bijzondere theekoepeltje met uitzicht over het Markiezaatmeer bekijken. We sluiten zoals gebruikelijk af met een drankje.



Als u wilt deelnemen aan deze Vrienden- en Vrijwilligersdag kunt u een email sturen naar [info@brabantselandgoederen.eu](mailto:info@brabantselandgoederen.eu). U ontvangt dan een bevestiging van uw deelname, alsmede een routebeschrijving naar het landgoed. We zien er naar uit om u op 1 oktober te mogen begroeten!

### **Oproep: vrijwilligers gezocht!**

Onder het motto “vele handen maken licht werk” is de Stichting Vrienden van Brabantse Landgoederen op zoek naar vrijwilligers. Lijkt het u leuk om bijvoorbeeld een Vriendendag (mede) te organiseren, heeft u daar leuke ideeën voor en vindt u het leuk om alles daar omheen te regelen? Of heeft u wat tijd over en wilt u uw administratieve talenten inzetten voor de Stichting of bijvoorbeeld de aanmeldingen voor onze activiteiten te coördineren? Het



bestuur van de Stichting Vrienden van Brabantse Landgoederen doet graag een beroep op u.

Wilt u nadere informatie over de mogelijkheden? Neem telefonisch contact op met onze secretaris José de Rooij op telefoonnummer 0168-330372.

---

#### **COLOFON**

Stichting Vrienden van Brabantse Landgoederen  
Boterbloem 5, 4761 WL Zevenbergen  
[info@brabantselandgoederen.eu](mailto:info@brabantselandgoederen.eu)

Kijk voor meer informatie op: [www.brabantselandgoederen.eu](http://www.brabantselandgoederen.eu)